

інтереси та орієнтується на нав'язані рекламою стандарти поведінки. Громадяни все менше задоволені демократією та її інститутами, все частіше показують готовність відмовитись від норм, які традиційно вважаються ключовими елементами демократії, а також проявляють все більше інтересу до альтернативних режимів. Ці факти означають, що вони стали сильніше критикувати конкретні уряди зовсім не тому що зросли їх очікування від демократії — причина в тому, що сама сучасна політика переживає кризу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бособрод П. А. Демократия и коммуникация в условиях глобализации. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2015. № 4. С. 37-4.
2. Безносков М.А. «Медиатизация» политики и ее опасность для демократии. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2010. № 891. С. 32-36.
3. Даймонд Л. Прошла ли „третья волна» демократизации?. Полис. Политические исследования : электронный ресурс. 1999. № 1. URL: http://www.polisportal.ru/files/File/puvlication/Starie_publicacii_Polisa/D/1999-1-3-Diamond_Proshla_li_3_volna_demokratizacii.pdf .
4. Huntington S. P. The Third Wave Democratization in the Late Twentieth Century. Norman: University of Oklahoma Press, 1993. 384 p.
5. Scheppele K. L., Pech L. Illiberalism Within: Rule of Law Backsliding in the EU. Cambridge Yearbook of European Legal Studies. 2017. № 19. P. 3-47
6. Foa R. S., Mounk Y. The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. Journal of Democracy. 2016. № 3. P. 5-17
7. Фукуяма Ф. В Україні влада корумпує народ. Тиждень.ua: електронний ресурс. 2012. URL: <http://www.tyzhden.ua/News/89862/PrintView>.

Мазур Ірина

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКИХ ТЕРЕНАХ

У статті аналізується теоретико-методологічні підходи до феномену модернізації, пропонується його дефініція, визначається суть та зміст цього явища, його практична реалізація на теренах пострадянських країн, з'ясовуються здобутки та прорахунки модернізаційного переходу.

Ключові слова: *Модернізація, модернізаційний перехід, суспільство, соціальні інститути, суспільні відносини.*

In the article analysed теоретико-методологічні going near the phenomenon of modernisation, his definition is offered, essence and maintenance of this phenomenon are determined, him practical realization on

the walks of life of post-soviet countries, achievements and miscalculations of modernisation transition turn out.

Keywords: *Modernisation, modernisation transition, society, social institutes, public relations.*

Модернізаційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), СНД та Балтії розпочалися майже одночасно – наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття. Проте вже зараз ці держави демонструють принципово різні результати. Пострадянські країни переживають перманентну економічну кризу, складними є процеси становлення демократичних інститутів, формування партійної системи. Дослідження модернізаційних процесів в цих країнах сприятиме розумінню специфіки перетворень, причин кризового стану, відпрацюванню вірогідних варіантів розвитку політичної системи.

Модернізаційні процеси в пострадянських країнах є предметом численних досліджень як вітчизняних, так і закордонних вчених. Західною політичною наукою події в пострадянських країнах розглядаються переважно як аналог подій та процесів, які мали місце в країнах Латинської Америки, Південної Європи в 70-80 роки ХХ ст. На думку більшості дослідників, тенденції соціально-політичного розвитку, які проявилися в пострадянських країнах, підтверджують песимістичні прогнози початку 90-х ХХ ст. Концепція модернізаційних або демократичних «хвиль», яка набула неабиякої популярності у світі (С. Гантінгтон, М. Макфол, Т. Карозерс, Д. Растоу, А. Пшеворські, Т. Кузьо та ін.) й у вітчизняному науковому дискурсі (М. Михальченко, Є. Камінський, Г. Зеленько, О. Романюк, О. Фісун та ін.), дозволивши прояснити певні важливі моменти й тенденції досліджуваного явища, у повноцінну теорію не переросла.

Мета роботи полягає в аналізі суті, змісту та стану модернізаційних процесів у пострадянських країнах, їхнього значення та ролі у поступальному політичному і соціально-економічному розвитку в цих країнах.

Модернізація в сучасному розумінні є комплексним процесом, який супроводжується цілеспрямованими змінами в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах суспільства у напрямку їх вдосконалення. У дефініції поняття «модернізація» звертає на себе увагу багатоваріантність. В літературі вона не тільки по-різному трактується, а й іноді в роботах навіть одного автора по-різному використовується. На перших порах це поняття включало, як правило, тільки один аспект. В основному йшлося про модернізацію економічної та (або) соціальної сфери, тобто про ті сфери життя, в яких відставання пострадянських країн від розвинених країн Заходу було особливо помітним.

Однак у міру накопичення теоретичного досвіду вона набула ширшої значущості й глибини, охоплюючи різні аспекти теорії і практики [4, 10].

На модернізацію активно впливають сучасні світові процеси, зокрема, мова йде про глобалізацію, як світовий феномен. Глобалізація змінює процеси світової економіки та саму її структуру – створює глобальну за масштабом взаємозалежність до ступеня інтеграції країн в практично єдине ціле. Колишня світова система базувалася на експорті сировини зі слаборозвинених країн, що доставлялося в індустріальні країни, перетворювалося там в готовий продукт і відправлялося назад, на ринки слаборозвинених країн. Істотна відмінність глобалізованої економіки в тому, щоб демократизувати, забезпечити полегшений доступ до найсучаснішої технології [1, 140]. Практично всі країни мають можливість використовувати цю технологію, можуть набагато швидше і легше ніж будь-коли в минулому знайти продавців необхідних їм сировинних матеріалів, створити пул виробників, домовитися з субпідрядниками, залучити інвестиції та стати безумовно потрібною, інтегральною частиною величезної й зростаючої світової економіки. Центром зусиль в XXI столітті стає утворення, розвиток інфраструктури, опанування інформатики, розквіт мікроелектроніки, звернення до біотехнологій, загальне поширення телекомунікацій, масове звернення до космічної техніки. Глобалізованим світом правитиме блискавичне впровадження новацій, постійна модернізація як обов'язкова умова національного життя [3, 9].

Нове трактування сучасності вимірюється потенціалом різноманітності світу. Тому більш просунутими в найближчому майбутньому стануть вважатися країни та регіони, які зможуть пропонувати розв'язання міжнародних проблем не просто цивілізованими, а й культурними способами; альтернативні образи майбутнього світу на основі об'єктивної та всебічної оцінки подій. Уряди ж повинні вести грамотну міжнародну політику. Кожна держава перебуває у взаємодії з іншими країнами.

Але відкривати кордони і зливатися зі світом слід тією мірою, в якій держава зможе гідно конкурувати з іншими учасниками міжнародного ринку і зберегти самобутність своєї національної культури.

Таким чином, модернізація – прийняття інститутів, цінностей і культурних моделей «сучасності», прагнення уподібнитися повністю лідеру в значущих для його культурної моделі характеристиках. При цьому численні традиційні елементи й значна культурна варіативність можуть зберігатися.

Таким чином, модернізація набуває глобального характеру, що означає зростання впливу тих інтеграційних союзів, в яких інтеграційні та модернізаційні процеси розвиваються швидше. З точки зору концепції розвитку глобального світу як економіки конкуруючих модернізуючих просторів союз Білорусі, Казахстану і Росії слід розглядати як модернізуючий простір з певною соціально-економічною та культурною однорідністю, близькістю підходів

до регіональних і глобальних економічних процесів, політичною та економічною взаємозалежністю. Особливістю простору модернізації країн Митного союзу є, з одного боку, посилення впливу історично сформованого центру модернізації в особі Російської Федерації, з іншого тяжіння зовнішніх центрів модернізації [2, 160].

Сучасний стан індустріальної бази пострадянських країн не дозволяє різко змінити економічну політику в бік інновацій, єдиною можливістю для переходу до економіки знань стає форсування модернізаційних процесів в рамках стратегії прискореної модернізації, що здійснюється на національному рівні. Однак реалізація окремих національних стратегій прискорення модернізації не означає формування стійкого модернізуючого простору.

Загалом, для країн постсоціалістичного та пострадянського простору модернізація у найтісніший спосіб пов'язана з геополітичним вибором, а також з реалізацією нових інтеграційних проектів, спрямованих не на географічний і символічний Схід, а на Захід. З огляду на географію, особливості історичного та культурно-цивілізаційного шляху для країн цього простору існує, по суті, лише дві можливості: інтеграція до ЄС, супроводжувана модернізацією за європейськими зразками, або інтеграція до проектів Москви, супроводжувана трансформацією під впливом Росії.

Отже, пострадянським країнам своє місце у зміненій системі цивілізаційних координат, слід шукати, спираючись на розуміння того, що його визначають три взаємопов'язані фактори: подолання кризи цивілізаційної ідентичності, зумовленої крахом соціалізму та шуканнями нових орієнтирів; активне втілення на практиці державної стратегії європейської інтеграції, програми модернізаційних перетворень з урахуванням процесів глобалізації та можливості міжцивілізаційних зіткнень; рішучий поворот до нового (або оновленого) культурно-цивілізаційного вибору, адекватного умовам світосистеми початку XXI сторіччя.

Список використаних джерел і літератури:

1. Агитон К. Альтернативный глобализм. Новые мировые движения протеста. М.: Гилея, 2004. 204 с.
2. Бульвінський А.Г. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : монографія. Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. 288 с.
3. Дахин А., Данилова О., Денисов В. Политика модернизации в региональном измерении: административное пространство, факторы, сценарии. Власть. 2013. № 7. С. 4–15.
4. Федотова В.Г. Типология модернизаций и способов их изучения. Вопросы философии. №4. 2000. С. 10-65.